

Müasir Azərbaycan dilində metaforikləşmə yolu ilə söz yaradıcılığı

Şalala Qasımova

AMEA Nəsimi adına Dilçilik İnstitutu, Müasir Azərbaycan dili şöbəsi, böyük elmi işçi.
Azərbaycan. E-mail: shalala.gasimova@mail.ru
<https://orcid.org/0000-0002-4152-3081>

XÜLASƏ

Dilin lüğət tərkibinin zənginləşdirilməsində tükənməz mənbə hesab edilən metaforik vahidlərin mahiyyətinin dərinədən öyrənilməsi dünya dillərində olduğu kimi Azərbaycan dilində də metaforik mənzərəni tədqiq etməyə imkan yaradır. Metaforikləşmə obrazlılığın dərəcəsini artırmağa, dilin lüğət tərkibi və terminoloji sistemini yeni söz, termin, ifadələrlə zənginləşdirməyə və dildə bu tərkiblərin ekspressiv-estetik istiqamətdə yenilənməsinə xidmət edir. Məqalədə, həmçinin söz yaradıcılığının başlıca üsullarından olan leksik-semantik üsul və onun tiplərindən də bəhs edilir. Aparılan araşdırma işinin əsas tədqiqat obyektini yeni məna kəsb etməsi hesabına yaranan söz və ifadə yaradıcılığıdır ki, bu da dilçilikdə metaforikləşmə yolu ilə söz yaradıcılığı adlanır.

AÇAR SÖZLƏR

dilin lüğət tərkibi,
metaforik vahidlər,
sözyaradıcılığı,
leksik-semantik üsul,
çoxmənalılıq

MƏQALƏ TARİXÇƏSİ

göndərilib: 04.01.2022
qəbul edilib: 09.02.2022

MƏQALƏNİ ÇAPA MƏSLƏHƏT BİLƏN

Filologiya elmləri
doktoru, professor
İsmayıl Kazımov.

Creative words through metaphorication in the modern Azerbaijani language

Shalala Gasimova

Institute of Linguistics named after Nasimi of ANAS, Department of Modern Azerbaijani language, senior researcher. Azerbaijan. E-mail: shalala.gasimova@mail.ru
<https://orcid.org/0000-0002-4152-3081>

ABSTRACT

An in-depth study of the essence of metaphorical units, which is an inexhaustible source in enriching the vocabulary of the language, allows us to study the metaphorical landscape in world languages, including Azerbaijani. Metaphorization serves to increase the degree of imagery, to enrich the vocabulary and terminology system with new words, terms and expressions, and to express these components in the language in an expressive and aesthetic way. The article also discusses the lexical-semantic method and its types, which are the main methods of word formation. The main object of our research in the article is the creation of words and expressions due to the acquisition of a new meaning, which in linguistic literature is also called word creation through metaphorization.

KEYWORDS

vocabulary of the language, metaphorical units, word creation, lexical-semantic method, ambiguity

ARTICLE HISTORY

Received: 04.01.2022

Accepted: 09.02.2022

Giriş / Introduction

Söz yaradıcılığı tarixi bir prosesdir. Bu proses inkişaf müddətində daim mütərəqqi keyfiyyətlər qazanmışdır. Söz, cümlələr şəklində insanların ünsiyyət, kommunikasiya ehtiyaclarını ödəyir. O, maddi və mənəvi predmetlərin adı olaraq nominativ əlamətlərin daşıyıcısı kimi çıxış edir. Sözlər, ifadələr, necə deyərlər, “göydən düşmür”, yaradılır. Bunun üçün müxtəlif yollardan istifadə edilir ki, onlardan biri də leksik-semantik üsuldur. Məlumdur ki, söz yaradıcılığı sözdüzəltmə sisteminin əsasını təşkil edir. Bu sistemdə leksik-semantik üsul başlıca yerlərdən birini tutur. Araşdırmalar göstərir ki, dilimizdə olan sözlərin bir qismi də məhz bu yolla əmələ gəlir. Burada sözün mənaca dəyişməsi və müxtəlif mənbələrdən hazır şəkildə alınması başa düşülür. Bu yolla yaranan sözlərin tarixi çox qədimdir. Onlar dilə hazır şəkildə və qrammatik vasitələrin köməyi olmadan daxil olurlar. Leksik-semantik yolla əmələ gələn yeni leksik vahidlər dilimizin lüğət tərkibindən və ya ilk mənbəyindən ya məzmunca, ya da həm məzmun, həm də formaca uzaqlaşaraq, yeni məzmunlu, yeni formalı sözlər kimi fəaliyyət göstərirlər [11, s.296].

Dilimizdə olan söz və ifadələr leksik-semantik üsulla bir neçə mənbə əsasında formalaşır:

- ✓ dialektlərdən yaranan söz və ifadələr;
- ✓ başqa dillərdən keçən söz və ifadələr;
- ✓ yeni məna kəsb etməsi hesabına söz artımı;
- ✓ fonetik tərkibin dəyişməsi hesabına söz artımı.

Göründüyü kimi, söz yaradıcılığının leksik-semantik tipləri çoxdur. Məqalənin əsas tədqiqat obyektini yeni məna kəsb etməsi hesabına yaranan söz və ifadə yaradıcılığıdır. Bu, metaforikləşmə yolu ilə söz yaradıcılığı da adlanır. Metaforikləşmə termininə məna uyğunluğu olaraq, “motivləşmə” termini də deyilir. Qeyd edək ki, müasir Azərbaycan dilində metaforikləşmə yolu ilə söz və ifadə yaradıcılığı məsələsi geniş planda öyrənilməlidir. Söz yaradıcılığı problemi ilə məşğul olan dilçilərimiz öz tədqiqat əsərlərində ara-sıra bu məsələyə toxunmuşlar. Dilçi-alim S.Cəfərov bu prosesi belə xarakterizə edir: “Dilimizdə sözlərin leksik yolla yaranma prosesində onların çoxmənalılıqdan (polisemantiklikdən) omonimləşməyə doğru inkişafı əsas rol oynayır. Bu hadisə, hər şeydən əvvəl, dilin öz daxili aləmində baş verir və həmin prosesdə onun əsas lüğət fonduna məxsus olan sözlər iştirak edir. Dilimizdə sözlərin məna çalarlığına ayrılması və nəhayət, çox məna kəsb etməsi prosesi bütün nitq hissələrində baş verirsə də, bunların proses dərəcəsi eyni olmur” [6, s.140]. Bu cür söz yaradıcılığı prosesində konversiya və

omonimləşmə hadisəsi yaranır. Bu proseslərdə sözlərin, terminlərin semantik genişlənməsi, yəni ayrılması baş verir. Belə bir sonluqda müxtəlif mənə kəsb edən yeni söz və ifadələr yaranır. Həmin gedişdə polisemantik leksik-terminoloji vahidin mənələrindən biri və ya bir neçəsinin öz əsas mənasından uzaqlaşaraq omonimləşməyi – yeni söz və ifadələrin formalaşmasına doğru istiqamətlənməsi başlıca rol oynayır. Bir səs kompleksində dilin daxili inkişaf qanunlarına əsasən, bir-birilə bilavasitə əlaqədar olmayan iki və ya daha artıq mənə alınır və sabitləşdirilir. İlk söz forması öz əvvəlki semantikasi və quruluşunu qorumaqla, həmin dildə yeni mənalı söz və ifadələr əmələ gətirir. Deməli, sözün, ifadənin çoxmənalılıqdan omonimləşməyə doğru inkişafı motivləşməyə (metaforikləşməyə) yol açır. Belə inkişaf isə yeni sözlər yaradır. Bu prosesi bir neçə qrup üzrə əsaslandırmaq lazım gəlir. Öz quruluşunu saxlayaraq yeni sözlərin yaranması:

1) ümumi isimlərin xüsusi isimlərə keçməsi yolu ilə; Məsələn: *sona* – *Sona*: *Sonalar* gölündən bir quş uçurdu; “*Sonalar sonası*” şadlıq evi füsunkar idi; *zümür* – *Zümür*: *Zümür* qaşlı üzük itmişdi; *Zümür* onuncu sinfə keçmişdi; *laçın* – *Laçın*: *Laçın* yatağıdır bizim məkanlar [Q.Zakir]; *Laçın* ağıllı oğlan idi.

2) xüsusi isimlərin ümumi isimlərə keçməsi yolu ilə; Məsələn: *İstisu* – *isti su*: Gədəbəyin “*İstisu*” bulaqlarından müalicə məqsədi ilə istifadə olunur [“Azərbaycan” qəzeti, 07.09.2020]; “*İsti su*” kəsilmişdi (danışıq dilindən). *Badamlı* – *badamlı*: Adı var *Badamlı*, dadı var *badamlı* (mahnıdan).

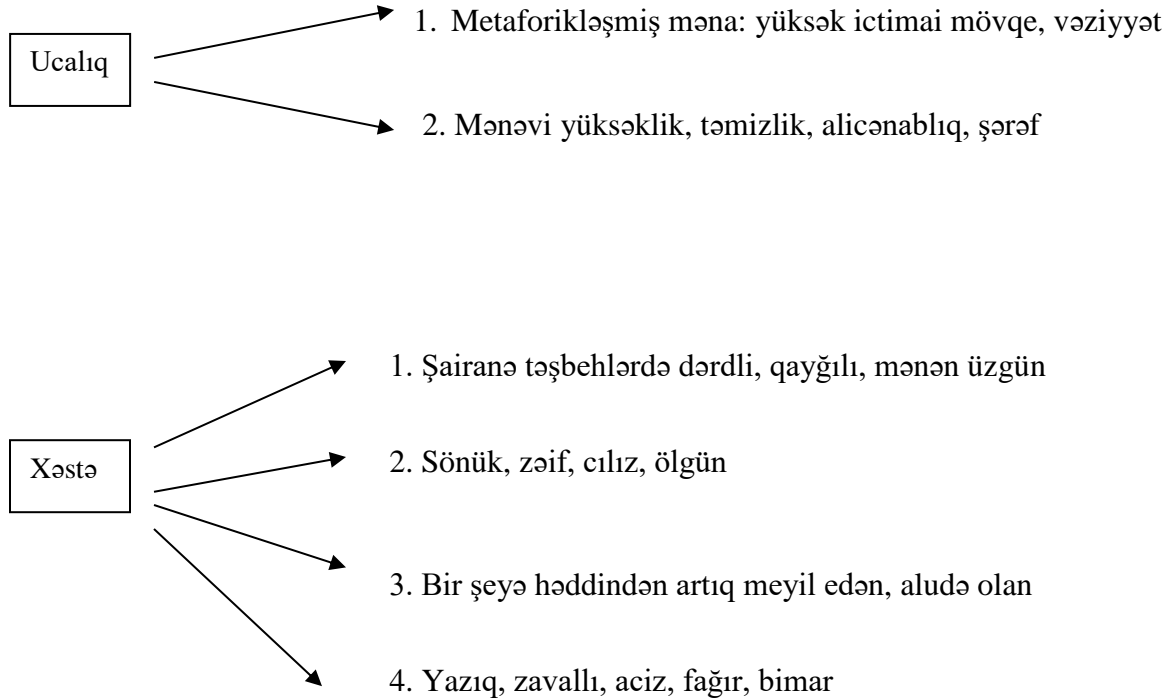
Motivləşmə yolu ilə söz yaradıcılığının bir yolu da düzəltmə sözlərin sadə sözlərə keçməsi üsuludur. Bir zamanlar düzəltmə sözlərin əksəriyyəti müəyyən dövrdə sadə sözlərə çevrilmiş və bu leksik vahidlərin kökləri öz sabitliyini qoruyub saxlaya bilməmişdir. Həmin formaları kök və şəkilçi morfemlərinə ayırdıqda, onlar heç bir mənə kəsb etmir. Dilçi-alim H.Həsənov yazır ki, düzəltmə sözlərdə köklərin öz müstəqilliyini itirməsi, əsasən, iki yolla əmələ gəlir: ya söz kökləri arxaikləşir, ya da fonetik tərkibcə dəyişir [11, s.297].

Bir sıra söz köklərinin fonetik quruluşunun dəyişikliyə məruz qalması nəticəsində törəmə sözlər sadə sözlərə transformasiya olunur. Məsələn: *İdman oyunları müasir tələblərə cavab verirdi* – *Oyna, gülüşünə gülüş qatılsın, Oyna, həyəcanına sevinc qatılsın* (mahnıdan); *Ayrılarımı könül candan, Azərbaycan, Azərbaycan!* [S.Vurğun]; *Ayrana doyran demədim mən Dədə Qorqud!* [Kitabi-Dədə Qorqud]; *Boy atır körpənin ayaq izləri, Boy atır qəlbində yatan arzular* (mahnıdan) və s.

S.Cəfərovun müşahidələrinə əsasən, müasir ədəbi dilimizdə sözün çoxmənalılığından omonimləşmə yolu ilə yeni sözlərin əmələ gəlməsi prosesi isim və

sifətlərdə daha fəal rol oynayır. Belə bir proses eyni nitq hissəsi çərçivəsində qala bildiyi kimi, bu çərçivədən kənara da çıxıb bilər. Başqa sözlə desək, sözün çoxmənalılığından omonimləşmə prosesində isimdən isim və ya sifətdən sifət əmələ gəldiyi kimi, isimdən sifət, sifətdən isim və s. yarana bilər. Bu proseslər öz xüsusiyyətlərinə görə, əlbəttə, bir-birindən fərqlənir.

Metaforikləşmə hadisəsi xüsusən də ifadə yaratma işində əsas rol oynayır. “Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti”ndə belə ifadələrin çoxluğunun şahidi oluruq:



Metaforikləşmə bənzər keyfiyyətlərin ümumiliyinə görə obyektivliyin bir-biri ilə bağlı olan predmetlərindən birinin adının başqa bənzər predmetin adına köçürülməsidir. Metaforikləşmiş mənə predmetlər arasında bənzərliyə, münasibətə, bir-birinə yaxınlığına və funksiya ümumiliyinə əsasən meydana çıxır. Polisemiya dildə yeni formalaşan anlayışı ifadə etmək zərurətindən yaranır. Sözün metaforikləşmiş mənədə işlənməsi bizi əhatə edən mövcudluğun hər hansı yeni əşya və ya hadisəsini adlandırmaq cəhdindən irəli gəlir. Sözün adlandırdığı əşyaların bir-birinə uyğun gələn ümumi əlamətləri olmalıdır. Bir sözlə, dil vahidləri gerçək varlığın əşya və hadisələri barədə olan anlayışları obrazlı formada ifadə etdiyi vaxt metaforikləşir. Dil vahidi metaforik mənədə əşya, hadisə və hərəkəti adlandırmaqla bərabər, onları təsvir etmək gücünə də malik olur.

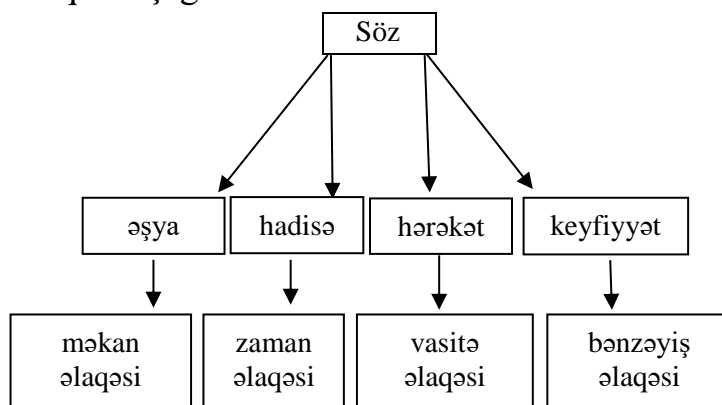
Metaforikləşmə şəkil, rəng, daxili əlamət oxşarlığına, zaman və məkana, ifadə olunan funksiyaya, əhatə olma dairəsinə və s. əsasən ola bilər. Bir məfhumun adı digər bənzər məfhumun adına köçürülərkən, birinci əşyanın hər hansı münasibət və əlaməti ikinci əşyaya uyğunlaşdırılır. Sözdə yaranan yeni mənə bir əşyanın adının digər bir əşyaya köçürülməsinə, əsas mənənin genişlənməsinə və ya daralmasına əsaslanır.

Leksik vahidlərin bir mənədən digər mənəyə keçərək rəngarəng semantik çalarlığı və məcazi mənə əmələgətirmə cəhətləri çoxdur. Beləliklə, metaforikləşməyə belə tərif verə bilərik: *Metaforikləşmə – məcazlaşma yolu ilə söz yaradıcılığı olub, gerçək həyatdakı məfhum və anlayışları obrazlı formada ifadə etmək, bədiiyi, emosionallığı, ifadəliliyi, təsirliliyi çoxaltmaq məqsədilə yaradılır.*

Bir əşyanın adının digər əşyaya köçürülməsi leksik vahidlərin (birinci predmetin adı) ayrı-ayrı mənələrinin ümumiləşdirilməsi yolu ilə baş verir. Professor T.Əfəndiyevanın fikrincə, “məcaz” sözün semantikasından irəli gələn bir hadisədir. Məcaz daima obrazlılığa meyil göstərən insan təfəkkürünün məhsuludur, dilin kateqoriyalarından biridir [8, s.75].

Məcazlaşma – metaforikləşmə yolu ilə söz yaradıcılığı ifadəlilik imkanlarını artıran sözləri, ifadələri birləşdirərək həmin dil vahidləri dilin lüğət tərkibini zənginləşdirir. Sözün metaforik mənələri lüğət tərkibinin ən ifadəli hissəsi olan obrazlı leksikanın formalaşmasında mühüm rol oynayır. Metaforik formalar sözün – leksik vahidin əsas mənəsindən yaranır və ona istinad edir. Leksik vahidlərdə polisemiya hadisəsinin mövcudluğu yeni metaforik ifadələrin formalaşmasına, nominativ deyilən mənə – yeni söz və ifadələrin yaranmasına şərait yaradır. Sözün əlavə mənələri digər semantik formalar üçün də əsas sayılır. Nəticədə, mövcud söz digər əşya və hadisələri adlandırmaq üçün də istifadə olunur. Bu da özünü real mövcudluğun hadisə və prosesləri arasında assosiativ əlaqələrin formalaşması zamanı büruzə verir. Belə assosiasiyaların mövcudluğu leksik vahidin iki leksik semantikasi arasında müəyyən münasibətlər əmələ gətirir ki, buna məcaz deyilir.

Assosiativ əlaqəni aşağıda verilən nümunədəki kimi sxemləşdirmək olar:



Bir sözün bir neçə mənə qazanması mətn daxilində meydana çıxır. Mətn hər zaman leksik vahidin semantikasını dəqiqləşdirərək onu konkretləşdirir. Məsələn, “Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti”ndə şərh olunan sözlərin hər birinin mənası yazıçı və şairlərdən seçilmiş cümlələr – mətnlər üzrə müəyyənləşir. Aşağıdakı nümunələrdə “*hərərət*” sözünə diqqət yetirək: Ərəb mənşəli bu sözün birinci – həqiqi mənası “istilik”, ikinci mənası isə, yəni metaforikləşmiş mənası “mehribanlıq, səmimiyyət, xoş hisslər, xoş münasibət” və s. bildirir. Bu mənalar lüğətdə şair və yazıçılarımızdan gətirilən nümunələr əsasında dəqiqləşdirilmişdir:

Dedim iki anam vardır, qoy var olsun bu həqiqət,
Onlarıdır şeirimdəki bu məhəbbət, bu hərərət
[S.Rüstəm].

“*Hərərətlə*” sözü zərfdir. Bu zərf dilimizdə “mehribanlıqla”, “səmimiyyətlə”, “xoş hisslərlə”, “xeyrixahcasına”, “coşqunluqla” mənalarında işlədilir. Məsələn: *Hərərətlə görüşmək*.

“*Hərərətli*” sözü metaforikləşmiş mənada “qızgın”, “atəşli”, “alovlu”, “ehtiraslı”, “coşqun” mənalarını da kəsb etmişdir. Məsələn: “*Hərərətli nitq, hərərətli salamlar*” və s. Göründüyü kimi, mətn mütəmadi olaraq sözün semantikasını istiqamətləndirir. Buna nümunə olaraq, “*hərəkət*” sözünü müxtəlif mətnlərdə müşahidə edək:

1. Ritmik hərəkət: Cismin hərəkəti onun hissələrinin hərəkəti ilə təyin olunur [7, s.14];
2. Materiyasız hərəkət mümkün olmadığı kimi, hərəkətsiz maddə də mümkün deyil [F.Engels];
3. Paraxodun hərəkətinə yarım saat qalmış Sarıköynəyi evdən alıb iskələyə gətirdi [M.Hüseyn];
4. Teymur Cahangirovun hərəkətlərindəki məntiqsizliyi qabarıq surətdə təhlil edib dedi [H.Seyidbəyli];
5. Cəbhədə hərəkət sahəsi təmizləndirdi;
6. İşdə irəliyə doğru böyük hərəkət var.

Sonuncu mənada metaforikləşmə yolu ilə yeni “hərəkət” sözü meydana gəlmişdir. Bu “hərəkət”in məcazi mənası kəmiyyət və keyfiyyətə dəyişiklik, irəliləyiş, inkişaf, canlanma bildirir. M.Müşfiqin aşağıda verilən misralarında bu maraqlı metaforikləşmiş mənə gözlənilib:

Bir xeyli zamandır hərəkət yox,
Məhsullu buruqlarda kəsir çox
[M.Müşfiq].

Dilimizdə “*hərəkət etmək*” söz birləşməsində də məcazlaşma var. Aşağıda verilən nümunədə bu söz “davranmaq” mənasında işlədilib: “*Hatəmخان ağanın ortancıl oğlu Aqil də böyük qardaşı Adil kimi hərəkət edirdi*” [S.Rəhimov].

Göründüyü kimi, mətndən asılı olaraq, “*hərəkət*” sözünün mənası hər dəfə dəyişmiş və onlardan bir neçəsi motivləşmişdir. Qeyd edək ki, izahlı lüğətlərimizdə bu kimi sözlərin müxtəlif motivləşmiş mənaları onların mürəkkəb semantik strukturda olduğunu bir daha sübut edir. Beləliklə, motivləşmə – metaforikləşmə hadisəsi polisemiya prinsipi əsasında qurulur və onun nəticəsi olaraq meydana gəlir. Belə keyfiyyət sözün ifadəlilik və bədii təsvir imkanlarını artırır. Deməli, motivləşmə yolu ilə yaranan sözlər əşyanı adlandırmaq xüsusiyyətindən çıxır və buradakı mənə təsvirə xidmət etməyə başlayır. Nümunə olaraq əşya adı bildirən “*dəmir*” sözünə nəzər salaq: Nominativ mənası “təbiətdə çox yayılmış, karbonla birləşdikdə polad və çuqun əmələ gətirən boz rəngli ağır kimyəvi element deməkdir”: dəmir mədəni, dəmir parçası və s. “*Dəmir*” sözü bir çox sahələrdə motivləşərək mənasını dəyişmiş, demək olar ki, təsvirə xidmət göstərmişdir: Tibbi termin kimi “*tərkibində dəmir preparatı olan dərman*” mənasını, metaforikləşmiş mənada isə “*möhkəm*”, “*yenilməz*”, “*sarsılmaz*” mənalarını verir: “*Qara kişi sərt xasiyyətli, dəmir iradəli, eyni zamanda, mehriban qəlbli bir adam idi*” [Ə.Sadiq]; “*Addımlayır nizamla, Dəmir bir intizamla*” [Ə.Cəmil]; “*Dəmir, beton kimi sıxılır sızımız*” [M.Müşfiq]; “*Hər tərəfdə yeni dünya qurulur, sərt sulara dəmir bəndlər qurulur*” [Z.Xəlil].

Deməli, dəmirə aid olan keyfiyyətlər müqayisə və oxşarlıq yolu ilə insan xarakterini qabarıq şəkildə əks etdirir.

Motivləşmiş mənə leksik vahidin semantikasını tez bir zamanda dəyişdirə bilir. Bu zaman mətndə eyni sözün nəyə və kimə aid olduğu aşkarlanır, sinonimik əlaqələr formalaşır. Məsələn, heyvan və quş adları, əlbəttə, dildə nominativ mənələrdir, həmin adlar insanlara verilərkən digər anlayışı ifadə edən (eybəcərlik, çirkinlik mənaları) zaman sinonim əlaqə meydana çıxır. Belə bir əlaqə nəticəsində sanki yeni bir söz yaranır. Məsələn, M.Ə.Sabir “*Qara qarğalar oynadır, indi nədir əlacımız*”, – deyəndə “*qarğa*” sözünü həm quş adı, həm də insanın mənfi əlamətinin daşıyıcısı kimi istifadə edərək, “eybəcər” insanları nəzərdə tutmuşdur.

Görkəmli dilçi-alim T.Hacıyev yazır: “Klassik üslubdakı sözlər, mənalar başqadır, sözlər fonetik tərkibcə sabit qalır, lakin semantika mahiyyətə yeniləşir.

M.Ə.Sabir özü də bu sözlərin üslubdan asılı olaraq funksional-semantik yükünün müxtəlifliyini elan edir” [10, s.21].

Ümumiyyətlə, XX əsrin əvvəlləri və yaşadığımız indiki əsrdə qurd, çaqqal, öküz, at, it, pişik, hop-hop kimi heyvan və quş adlarını ifadə edən sözlər satirik üslubda müəyyən vəzifə daşıyan, işləndiyi mənada tipik ictimai məzmun qazanan, yazıçının ictimai-siyasi və sinfi tendensiyasının aydınlaşmasına xeyli köməklik göstərən üslubi leksikaya daxil olur. Belə sözlər də əsl satirik üslubun məhsulu olan başqa sözlərlə yanaşı, üslubi funksional semantika hüququ qazanır [10, s.33].

Səyyadi – cəfahardə fəhm olmayacaqmış,
Ahuləri – ceyranları neylərdin, İlahi?!
“Hər küncdə min tülkü yatıb çardağımızda,
Ay çalağanlar, məni qorxuzmayın” [M.Ə.Sabir].

Nəticə / Conclusion

Misal gətirilən nümunələr onu deməyə əsas verir ki, heyvanlara edilən bu müraciətlər təsadüfi deyil. Məişətdə valideyn və qohumları bildiren sözlər burada müəyyən mədəni səviyyə, şüur tərz, peşə sahibi olan insanları canlandırır. Satiralardakı heyvan və quş adları müəyyən sinfi münasibəti, ictimai mövqeni, həyata baxışı və bədii obrazların təbiətini xarakterizə edir. Sonda gəlinən nəticə bundan ibarətdir ki, dilimizdə sözlərin çoxmənalılıq kəsb etməsi, yəni sözün semantik genişlənməsi, ayrılması özlüyündə omonimləşmə və konversiya hadisəsini yaratmış olur. Dildə bir-biri ilə əlaqəsi olmayan yeni mənalı sözlər yaranır və bu proses daha çox isim və sifətlərdə müşahidə olunur. Azərbaycan dilinin zəngin sözyaratma imkanları metaforikləşmə yolu ilə söz yaradıcılığı prosesində obrazlı leksikanın bədii dildə yaradılmasında mühüm önəm daşıyır. Bir neçə mənə qazanmış leksik vahidin semantikasını da, təbii ki, məntə daxilində dəqiqləşir.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat / References

1. Axundov A. (1970). Dil və üslub məsələləri. Bakı, Gənclik. 103 s.
2. Axundov M., Sadayev Ə. (2011). Nəzəri mexanikadan mühazirələr. <https://www.kitabyurdu.org/muhazire/m-riyaziyyat/517-nezeri-mexanika-muhazireler.html>
3. Azərbaycan bədii dilinin üslubiyyatı (oçerklər). (1970). Bakı, Elm. 240 s.
4. Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti, II cild. (1980). Bakı, Elm. 576 s.
5. Bəylərova A. (2008). Bədii dildə üslubi fiqurlar. Bakı, Nurlan. 212 s.
6. Cəfərov S. (1982). Müasir Azərbaycan dili. Bakı, Maarif. 140 s.
7. Dəmirçizadə Ə. (1962). Azərbaycan dilinin üslubiyyatı. Bakı, Azərtədrisnəşr. 20 s.
8. Əfəndiyeva T. (1980). Azərbaycan dilinin leksik üslubiyyatı. Bakı, Elm. 249 s.
9. Əliyev K. (1989). Azərbaycan ədəbi dili üslubiyyatının əsasları. Bakı, Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatı. 172 s.
10. Hacıyev T. (1976). Satira dili. "Molla Nəsrəddin" in dili. Bakı, ADU-nun nəşri. 178 s.
11. Həsənov H. (1987). Müasir Azərbaycan dilinin leksikası. Bakı, Maarif. 452 s.
12. Vəliyev K. (1981). Azərbaycan dilinin poetik sintaksisi. Bakı, ADU-nun nəşri. 99 s.
13. Будагов Р. (1967). Литературный язык и языковые стили. Москва, 376 с.
14. Виноградов В. (1963). Стилистика. Теория поэтической речи. Москва, Поэтика. 253 с.
15. Виноградов В. (1955). Итоги обсуждения вопросов стилистики. ВЯ, №1, 168 с.